

Oszályozás

Tárgy

325.331

Hely

Idő

1960

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző:

Kovács József

CSAK VIDÉKRE NEM?

Népszabadság

1960. máj. 4.

A Nyersolajszivattyúgyár rozoga épületeit a városrendezési tervben lebontásra ítélték. Néhány év múlva aszfaltút meg park kerül ide, kár lenne tehát a gyárba most milliókat investálni. Mi történjék akkor? A Nyersolajszivattyúgyár vezetői 1958 végén beadványt intéztek a minisztériumhoz:

„A dieselpogram végrehajtásában jelentős szerep vár vállalatunkra. Épület és gépi beruházások nélkül a Nyersolajszivattyúgyár az igényeket kielégíteni nem tudja. Már 1959-ben 40 százalékos fejlesztés indokolt.”

Óbudáról Óbudára

A Kohó- és Gépipari Minisztérium, miután néhány cikk gyártását más üzembe helyezte át, azzal a javaslattal bátorkodott élni, hogy létesítsenek vidéken egy alkatrészgyártó üzemet, s ha az majd megfelelő színvonalon dolgozik, a budai üzemet felszámolhatják. A Nyersolajszivattyúgyárnak felajánlottak néhány vidéki helységet az új telep létesítésére. Mivel a megjelölt városok — a gyári vezetők határozott állítása szerint — „nyersolajszivattyúk gyártására nem alkalmasak”, így hát ellenjavaslattal éltek, az új telephelyet Óbudán, a mai gyártól nem messze választották ki. S ezt ezzel indokolták:

„Vállalatunk a III. kerülethez van kötve, mert az itteni fejlesztés esetén az átköltözésből adódó kiesés minimális és a vállalati törzsgárda is megmarad. Távolabbi helykijelölés esetén a női munkavállalók (90 százaléuk betanított munkás) legnagyobb részéről le kellene mondanunk.”

„Kétszáz nő állás nélkül marad!” — ez a legfőbb érv, amellyel a kerületi pártbizottságot és tanácsot is sikerült a gyár vélt érdekei mellé állítani. Holott kétszáz szorgalmas nőt Óbudán vagy máshol, a főváros fejlődő üzemeiben, könnyűszerrel el lehetne helyezni! Talán a termelési érvek nyomósabbak? Nos, a telephely kijelölési huzavonából sokkal több termelés kiesés származott már eddig, mint bármilyen átköltözésből. Másfél év óta ugyanis egyetlen téglát a budai gyártelep bővítésére fel nem használhattak.

A minisztérium — igen helyesen — még egy raktár építésére kért engedély kiadását is megtagadta a kiszemelt óbudai telken, tudván, hogy ez az objektum újabb ürügyül szolgálhat később a vidéki telepítés ellen.

Viták és kibúvók

A Nyersolajszivattyúgyár esete nem páratlan: minden vidékre telepítést a viták és a kibúvók végnélküli sorozata előz meg. A vidékre telepítési vita indítéka általában nem a népgazdaság érdekeinek védelme, hanem a fővárosra való görcsös ragaszkodás. A Reszelőgyár dolgozói például többször is kérték túlszűfolt, korszerűtlen munkahelyeik megszüntetését. S amikor végre megfelelő épületeket jelöltek reszelőgyártás céljaira Kecskeméten, akkor a legtöbben a sokat szidott fővárosi telep védelmére keltek és tiltakoztak a vidékre költözés ellen. Amikor szóba került, hogy a dieselpogram végrehajtásában oly nagyjelentőségű traktációs motorok gyártását Győrbe helyezik a túlszűfolt Klement Gottwald Gyárból, az egyik jónévű villamos

szakember kijelentette: „Akkor a magyar traktációs motorgyártásnak befellegzett.” Eme jótanács ellenére persze a gyártást mégis vidékre telepítették. Néhány képzett, törekvő fiatal mérnöknek lakást szereztek Győrött, s ma már bizonyosra vehető, hogy a termelés színvonala itt hamarosan magasabb lesz, mint valamikor a fővárosban volt.

Nem könnyű szakítani a régi környezettel

A görcsös ragaszkodást a megszokott munkahelyhez bizonyos fokig meg lehet érteni. Azok, akiknek a gyára vidékre költözik, félnek a jövőtől. Nem a régifajta kenyérbizonytalanság lesz rajtuk úrrá, hiszen ebben az országban munka mindenkinek jut. De azon töprengenek: milyen lesz a munka és hol? Nagyon nehéz szakítani a megszokott régi környezettel, különösen nehéz a fővárost felcserélni egy vidéki várossal. Másfél hónapja egy levél érkezett szerkesztőségünkbe a Műszaki Faárugyárból. A levél, melyet száz dolgozó írt alá, így hangzik:

„Néhány hét múlva megkezdik vállalatunk felszámolását. Még nem tudjuk, mi lesz velünk. Mészai vidékre nem akarunk menni. Olyan fájó érzés, hogy meg kell válnunk vállalatunktól, ahol a munkában megszoktuk és megszerettük egymást. Együtt csináltuk az udvart társadalmi munkában, magunk erejéből fejlesztettük a gyárat és most mindent valahol — azt sem tudjuk, hol — kezdhettük újra. Erdemes egy ilyen jól összeszokott kollektívát szétkergetni? Ha magasabb szempontok szólnak mellette, miért nem beszéljük meg a dolgozókkal?”

A Műszaki Faárugyár dolgozói ekkor még valóban semmit nem tudtak jövőjükéről. Szerkesztőségünk sürgetésére ment csak ki a gyárba az iparág vezetője, hogy tájékoztassa őket a felozlatás körülményeiről. A Faárugyár telephelyén újfajta rendkívül értékes átviteltechnikai berendezéseket készítenek majd, s a faárúk, a rádiószekrények gyártását egy új, korszerű nagyüzemben, Veszprémfajszon összpontosítják. Innen a gyárból egyébként senkit sem bocsátanak el. A betanított és segédmunkások továbbra is a meglévő telephelyen dolgoznak, a szakmunkásokat képzett-ségüknek megfelelően elhelyezik.

Körülbelül ez volt a tájékoztató lényege, amely általában kielégítette és megnyugtatta a dolgozókat, akik csupán azt nem értették, hogy miért hagyták hát őket ennyi ideig tájékoztatlanul, bizonytalanságban? Miért nem lehet egyenesen, nyíltan megmondani: a vidékretelepülés mindezekelőtt a népgazdaság érdekeit szolgálja. Csökkenteni kell a főváros túlszűfoltját és erősebb iramban fejleszteni a vidék, elsősorban az Alföld iparát — ez a párt ipartelepítési politikájának fő célja. Sokan ehelyett úgy érvelnek: „a fővárosi beruházások a leggazdaságosabbak, hiszen ele-

gendő a termelőüzem megépítése, míg vidéken igen nagy az úgynevezett járulékos beruházásokra, a közművekre, a lakóházakra, kulturális és szociális létesítményekre fordított összeg. De ez csak látszat. Valójában a túlterhelt közművek és közlekedés fejlesztése a fővárosban ma sokkalta költségesebb, mint vidéken.

Az ipartelepítés szocializmust építő országunkban különben nem csupán gazdasági, hanem fontos politikai kérdés. A vidék iparosításával fejlődik, erősödik a munkásosztály, tovább javul az egyes országrészek kulturális és szociális ellátottsága. A kormány ipartelepítési politikája jóllehet néhány száz embert nehéz választás elé állít, mégis helyes. Javára válik mind a vidék, mind a főváros lakosságának és az egész népgazdaságnak.

A REMIX-gyárnak Szombathelyen működik egy leányvállalata. A munkások legnagyobb része fiatal, érettségizett leány, ma még kezdetleges körülmények között, az irodáknak szánt kis szobákban szétszórta dolgozik. A szombathelyi alkatrészek minősége mégis, már most ugyanolyan jó, sőt, nem egyszer jobb, mint a budapesti. Az utóbbi két évben 16 gépipari üzem, leányvállalat létesült vidéken. A foglalkoztatott dolgozók száma a vidéki telepek termelésének fejlődésével eléri a tízezret.

A vidéki ipar fejlesztésének politikája csak úgy lesz igazán hasznos, ha biztosítani tudjuk, hogy a gépekkel, berendezésekkel szakemberek, hozzáértő munkások és vezetők szintén vidékre menjenek. A „munkáscsábítás” az új vidéki gyárakba azonban nem megy megfelelően. Az Újpesti Rádiószekrénygyárból huszonegyen lementek a veszprémfajszai üzembe dolgozni, s közülük már tizenheten visszajöttek, mert nem biztosították számukra a megfelelő körülményeket. Több műbútorasztalos olyan jelentéktelennek tűnő kérdést is sérelmez, mint amilyen az, hogy „vasast” neveztek ki az új rádiószekrénygyár élére és nem szakmabelit.

Nem közvéleménykutatás dolga

A szombathelyi REMIX-telep jelenlegi százfős létszáma hamarosan megsokszorozódik. S ezidáig mindössze egyetlen művezető költözött le Szombathelyre. (Ő is azért, mert budapesti társbérleti lakását szerencsésen elcserélte lent kétszobás komfortosra.) „Közvéleménykutatást tartottunk és senki más nem hajlandó leköltözni” — mondotta a REMIX igazgatója. Ebben meg is nyugodtak. Közben a szombathelyi üzem beindítása azért is késik, mert az új telep vezetésével, a beruházás ellenőrzésével olyan helybeli dolgozókat bíztak meg, akik nem érzik eléggé az anyavállalat nyomasztó túlszűfoltját, az üzembehelyezés nélkülözhetetlen fontosságát.

Biztosítani, hogy több ipari szakember menjen vidékre, minden kényszer nélkül, megtalálva egyéni boldogulásukat, az elmaradott országrészek fejlesztésének felemelő munkájában — ez nem közvéleménykutatás kérdése, hanem fontos politikai feladat. A gyárak gazdasági vezetőin, párt, szakszervezeti és ifjúsági szervein, a kommunisták példamutatásán múlik annak a harcnak a sikere, amelyet a párt, a kormány meghirdetett gyorsan fejlődő iparunk ésszerűbb területi elhelyezéseért.

Kovács József